

A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKE A DIGITÁLIS TÉRBEN

ÖSSZEGZÉS

A „**gyermek legfőbb érdeke**” (az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 3. cikkének (1) bekezdése) egyre gyakrabban kerül említésre a digitális termékek és szolgáltatások nyújtásával kapcsolatban, gyakran azzal a pozitív szándékkal, hogy a gyermek életfeltételeit javítsa. Ez a jelentés a digitális környezethez kapcsolódóan vizsgálja a „**legfőbb érdeket**”, tisztázva, mi minősül a gyermek legfőbb érdekének és mi nem.

A „**gyermek legfőbb érdeke**” magában foglalja „a jogok teljes és hatékony gyakorlását... és a gyermek holisztikus fejlődését” mind azonnali, mind hosszabb távon. A digitális környezet vonatkozásában azonban arra utaló jelek vannak, hogy a „**legfőbb érdeket**” félreértik, tévesen alkalmazzák, vagy egyszerűen visszaélnék vele.

Konkrétan, bizonyos összefüggésekben a gyermekjogok teljes körének helyettesítésére használják, amelyek nem feltétlenül teljesen megalapozottak, vagy a „mindenkire való egyforma” megközelítés legitimálására használják, a gyermekek eltérő körülményei ellenére, vagy arra utalnak, hogy egyetlen jog felülmúlja az összes többi jogukat.

Azon az állásponton vagyunk, hogy a legtöbb esetben nem a „**legfőbb érdekre**” kell hivatkozni, hanem inkább *az Egyezményben foglalt jogok teljes körének tiszteletben tartása, védelme és érvényesítése szükséges*; a legfőbb érdek nem helyettesíti a gyermek más vagy valamennyi jogát, és a gyermekek jogai nem válogatás kérdése.

Bizonyos helyzetekben – például amikor a gyermek több joga is ellentmondásban áll egymással, vagy ha a harmadik felek igényei veszélyeztetik a gyermekek jogait – a „**legfőbb érdek**” meghatározására kell törekedni. A meghatározás a digitális szolgáltatóktól elvárt magatartást jelzi.

A gyermek vagy gyermekek „**legfőbb érdekének**” meghatározása az Államok kötelessége, és nem bízható a technológiai vállalatokra, amelyeknek mindazonáltal kötelességük az ilyen meghatározások alapján eljárni. Az ilyen döntés meghozatala a Gyermekjogi Egyezményben és annak Általános Kommentárjaiban meghatározott eljárást követeli meg. Ha szükséges, a gyermekeket érintő döntéseket megtámadhatónak kell lenniük a legfőbb érdeket szolgáló (fellebbezési) eljárás keretében.

A gyermekek „**legfőbb érdekének**” meghatározását nem szabad összetéveszteni azzal a feladattal, hogy a gyermekek érdekeit egyensúlyba hozza a szülők kívánságaival vagy a vállalatok üzleti érdekeivel. Minden egyes mérlegelés során a legfőbb érdek legyen az elsődleges szempont.

A gyermekek jogait üzleti normaként megvalósító, a jogi és szabályozási kereteknek megfelelő digitális technológiák kialakítása pozitívan átalakítaná a gyermekek életét, különösen ott, ahol a gyermekek jogait teljes egészében a kereskedelmi, üzleti érdekek elé helyezik. Ez olyan digitális környezetet teremtene, amelyben a gyermekek minden jogukat élvezhetik.

A jelentés az Államoknak, a gyermekek digitális környezettel kapcsolatos „**legfőbb érdekére**” vonatkozó kötelezettségeivel zárul. Ez viszont meghatározza azt a keretet, amelyben a digitális szolgáltatóknak, különösen a vállalkozásoknak alaposan meg kell

vizsgálniuk a gyermekek jogaira gyakorolt valószínű hatásukat annak érdekében, hogy a gyermekek javát szolgáló és a jogukat tiszteletben tartó eredményeket érjenek el.

TARTALOMJEGYZÉK

Összegzés	2
A jelentés	4
A gyermek legfőbb érdeke szerinti cselekvés digitális környezetben	6
A gyermek legfőbb érdekének érvényesülése	9
Mi az ami nem minősül a gyermek legfőbb érdekének?	10
<u>A gyermek legfőbb érdekének meghatározása</u>	14
A legfőbb érdek meghatározása mikor szükséges és helyénvaló?	14
Kinek kell meghatározni, hogy mi minősül a gyermek legfőbb érdekének?	15
Mi alapján történik a gyermek legfőbb érdekének értékelése?	16
A gyermek legfőbb érdeke szemben mások érdekével	18
<u>Véggövetkeztetés</u>	19
Az Államok kötelezettségei	20
A digitális szolgáltatók kötelezettségei	21
Köszönetnyilvánítás	22
Irodalomjegyzék	23

A GYERMEKEKRŐL VALÓ GONDOSKODÁS, AMIKOR A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKE NEM AZ ELSŐDLEGES SZEMPONT

1. SZÁMÚ HÁTTÉRMAGYARÁZAT

“Úgy érzem.....a világunk egy helyé vált, ahol a pénz számít, mindenkit elragadott a pénzszerzés iránti vágy...Nem hiszem, hogy a cégek más szellemben működnének, hacsak ,nem lesz komoly a baj, és kormány rájuk parancsol.”

“A hirdetőik a hirdetéseik minden egyes megjelenésért pénzt adnak, különösen a Youtube-n....Valamelyik nap a haverom nyolc hirdetésbe ütközött és képtelen volt átugrani rajtuk, 15 másodperc hosszúak voltak, szóval az egész videót kitették a reklámok.”

“Szeretem a nyelveket, nyelvet tanulni applikáció segítségével. Az applikáció nevére már nem emlékszem. Pénz kért természetesen. Már nincs olyan applikáció, amiért nem kellene fizetni, különösen nyelvtanuló applikáció.....Nem gondolom, hogy ez jó dolog.

Essexi iskola 9. évfolyam (13-14 éves korosztály)

A JELENTÉS

Gyermekek milliói élnek szerte a világon konfliktusok, nélkülözések közepette, hátrányos helyzetben, amelyek nem garantálják jogukat a biztonságos gyermekkorhoz, amelyben kiteljesedhetnek. Az egyre inkább digitálisabbá váló világban, amelynek komoly következményei vannak életünk gazdasági, kulturális, társadalmi és politikai aspektusaira, a digitális technológiák megtervezése a gyermekek jogaival összhangban kiemelten fontossá és sürgetővé vált.

Ez a jelentés az állami szereplők, beleértve a szabályozó hatóságokat is, a digitális környezetben működő vállalkozások, valamint a gyermekek jogaival foglalkozó civil szervezetek számára készült. A jelentés azt vizsgálja, hogy a technológiai iparág, a szabályozó hatóságok és a politikai döntéshozók miként hivatkoznak a "gyermek legfőbb érdekére" a digitális környezet vonatkozásában. Aggályosnak tartjuk azokat a hivatkozásokat, amelyek a „legfőbb érdek” jelentésével kapcsolatban fogalmi zavart keltenek vagy veszélyeztetik a „legfőbb érdek” céljának megvalósulását.

Konkréten arra törekszünk, hogy tájékoztatást nyújtsunk a digitális környezethez kapcsolódóan a gyermekek „legfőbb érdekével” kapcsolatos mérlegelési szempontokról. A jogi szabályozás minél inkább összhangba kerül a gyermekek jogaival és azok védelmével nemzeti és nemzetközi szinten, annál inkább fontosabbá válik, hogy a gyermekjogi nyelvet használó állami szervek és vállalatok gondosan *ügyeljenek a Gyermekjogi Egyezmény és annak általános kommentárjai, különösen 25.sz Általános kommentár betartására (2021)*, amely a gyermekek jogainak digitális környezetben való érvényesüléséről szól. Idetartozik

kimondottan az az alapelv, hogy a gyermekek jogai egymástól kölcsönösen függenek és oszthatatlanok; a gyermekek valamennyi jogát tiszteletben kell tartani.

Tisztában vagyunk vele, hogy sok technológiai vállalat székhelye az Egyesült Államokban található, az egyetlen országban, amely még nem ratifikálta a Gyermejjogi Egyezményt. Az USA azonban aláírja az Egyezménynek, vagyis köteles úgy eljárni, hogy ne sértse annak rendelkezéseit. Ez különösen fontos, mivel az amerikai vállalatok digitális szolgáltatásai a világ számos részén hatással vannak a gyermekek életére.

A „gyermek legfőbb érdeke” fogalom digitális térben való kutatása során dokumentumelemzést végeztünk, és áttekintettük a gyermekjogokkal, a digitális környezettel és a „gyermek legfőbb érdekével” kapcsolatos tudományos irodalmat. Kutatásunk nemzetközi szinten több tudományágat és perspektívát ölelt fel, többnyire angol nyelven, bár számos más nyelven is áttekintettünk jogszabályokat. A minőség biztosítása érdekében meghívások kerekasztal-beszélgetést tartottunk gyermekjogi szakértőkkel és a digitális politika szakértőivel, hogy megvitassuk a felmerülő kérdéseket és következtetéseket. Két független, a digitális iparágból és tudományos körökből érkező, szakértő szintén áttekintette a jelentést.

A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKE SZERINTI CSELEKVÉS DIGITÁLIS KÖRNYEZETBEN

A „gyermek legfőbb érdekére” egyre gyakrabban hivatkoznak kifejezetten a jogszabályok, a (szak)politikai döntéshozók és a gyermekek digitális környezettel kapcsolatos jogainak vitája során. (lásd 2. számú háttérmagyarázat) Ez különösen akkor fontos, ha feszültségek merülnek fel a gyermekek önrendelkezési jogai (beleértve az információhoz való hozzáférést), védelemhez (a bántalmazástól és kizsákmányolástól) és a magánélethez való joga között, valamint amikor jogaik veszélybe kerülnek a kereskedelmi és adatvezérelt digitális világban.

A „gyermek legfőbb érdeke” a Gyermejjogi Egyezmény négy alapelvének egyike, amely kimondja: **„A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.”** Gyermejjogi Egyezmény 3§ (1) bek.

A 25.sz Általános kommentár (2021) a gyermekek jogainak digitális környezetben való érvényesüléséről a gyermekek jogait kifejezetten a digitális környezet vonatkozásában értelmezi:

„A digitális környezetet eredetileg nem a gyermekek számára tervezték, mégis jelentős szerepet játszik a gyermekek életében. A részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy a digitális környezet kínálatával, szabályozásával, kialakításával, kezelésével és használatával kapcsolatos valamennyi intézkedés során minden gyermek mindenképp felett álló érdeke legyen az elsődleges szempont.” 25. számú Általános Kommentár 12 §

A Gyermejjogi Bizottság 5. számú Általános Kommentárja megállapítja:

„Minden államnak mérlegelnie kell, hogyan tudja biztosítani a 3. cikk (1) bekezdésének való megfelelést, és ezt oly módon kell megtennie, hogy az elősegítse a gyermekek politikai döntéshozatalba való látható integrációját és a jogaikra való érzékenységet.” 5. számú Általános Kommentár 47 §

A 16. számú Általános Kommentár egyértelművé teszi, hogy az államok kötelezettségeik teljesítése során előírhatják a vállalkozások számára:

„Ezek a kötelezettségek számos kérdésre kiterjednek, tükrözve azt a tényt, hogy a gyermekek egyszerre jogtulajdonosok és érdekeltek az üzleti életben, mint fogyasztók, törvényesen foglalkoztatott munkavállalók, jövőbeli alkalmazottak és üzleti vezetők, valamint tagjai olyan közösségeknek és környezeteknek, amelyekben a vállalkozás működik.” 16. számú Általános Kommentár

A 20. számú Általános Kommentárt is fontos megemlíteni, amely összefoglalja a gyermekek azon jogát, hogy szükség esetén „**legfőbb érdekét**” megfelelően értékeljék és határozzák meg::

„A gyermek joga, hogy elsődleges szempontként figyelembe vegyék a gyermek legfőbb érdekét, anyagi jog, értelmező jogi alapelv és eljárási szabály, és ez a gyermekekre, mint egyén illetve mint csoport egyaránt vonatkozik.” A 20. számú Általános Kommentár

Összefoglalva, a „legfőbb érdek” elve vonatkozik a szakpolitika minden, gyermekeket érintő döntésére, beleértve az üzleti és a jogalkotási döntéseket is. Kiterjed a digitális szolgáltatásokra, az adat- és a magánélet védelmére, az információbiztonságra, a mesterséges intelligenciára és az audiovizuális médiára valamint azon digitális szolgáltatásokra vonatkozó szakpolitikára, amelyek közszolgáltatásokat nyújtanak, vagy hatással vannak azokra, akárcsak az e-kereskedelemre, az oktatásra, az igazságszolgáltatásra, az egészségügyre, magán- és közélet egyéb területeire.

2. HÁTTÉRMAGYARÁZAT A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKÉNEK DIGITÁLIS TÉRBEN VALÓ ÉRVÉNYESÍTÉSÉRE VONATKOZÓ JOGALKOTÁS

A digitális környezettel kapcsolatos „legfőbb érdekre” való hivatkozások országonként eltérőek, részben a „**gyermek legfőbb érdekének**” az ország jogrendszerében betöltött szerepe miatt.

Dél-Afrika és Kenya Alkotmányában szerepel a "gyermek legfőbb érdeke". Az ír **Alapelvekben**, az **Afrikai Unió** gyermekvédelmi politikájában is megtalálható, de **Svédországban és Skóciában** is fontos szerepet tölt be, ahol az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét törvénybe foglalták; ezekben az országokban hatással van a gyermekekkel kapcsolatos valamennyi jogszabályra.

Ausztráliában az Online biztonságról szóló 2021. évi törvény (1. rész, 24. cikkely) hivatkozik az ENSZ Gyermekjogi Egyezményére, és szabályozási iránymutatásokat követel meg az E-biztonsági biztostól, amelyek előírják, hogy a vállalkozások vegyék figyelembe az emberi jogok védelmének és előmozdításának fontosságát az online térben, beleértve a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot, a jogot ahhoz, hogy ne lehessen önkényesen vagy jogtalanul beavatkozni a magánéletbe, a kizsákmányolással, az erőszakkal és a bántalmazással szembeni védelemhez való jogot, valamint a gyermekek jogait és legfőbb érdekét, ideértve a kapcsolódó jogszabályi kötelezettségeket is.

Brazíliaiban A gyermekek jogairól szóló 1990. évi törvény (8.069. sz. törvény) rögzíti a „**gyermek legfőbb érdekét**”, majd ezt követően az **Általános Adatvédelmi törvény (LGPD)** (13.853/2018. sz. törvény) a „**legfőbb érdek**” az adatkezelés feltételeként határozza meg: „A gyermekek és a serdülők személyes adatainak kezelése a gyermekek és a serdülők

„**legfőbb érdekével**” összhangban történik, e cikknek és a külön jogszabályoknak megfelelően”. (14. cikk)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19 a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet) megköveteli a vállalkozásuktól, hogy a „**gyermek legfőbb érdekét**” helyezték szolgáltatásaik középpontjába, és a digitális szolgáltatások kialakítására helyezi a hangsúlyt:

„Az online óriásplatformot és a nagyon népszerű online keresőprogramot üzemeltető szolgáltatóknak – szolgáltatásaik és online interfészük kialakításának kiigazítása terén hozott intézkedések révén – különösen akkor kell figyelembe venniük a kiskorúak elsődleges érdekét, ha szolgáltatásaik elsősorban kiskorúakat céloznak meg, vagy azokat túlnyomórészt ők veszik igénybe. „ (89. §)

A Kenyai 2010-es Alkotmány 53. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy "**a gyermek legfőbb érdeke**" „elsődleges” minden gyermeket érintő ügyben. A fenti rendelkezés inspirálta a **2019-es Adatvédelmi törvényt**, ahol a 33. cikk (1) bekezdése megtiltja az adatok kezelését a törvényes képviselők(gyámok) hozzájárulása nélkül, és előírja, hogy az ilyen adatkezelést úgy kell végezni, hogy "a gyermek legfőbb érdekeit védje".

Dél-Afrika jogi alkalmazásait befolyásolja a **Gyermekek jogairól és jólétéről szóló Afrikai Charta**, amely tartalmazza a „gyermek legfőbb érdekét”, különös tekintettel a kontinens kulturális sokszínűségére. Míg a gyermek „**legfőbb érdekét**”, mint elvet nem említik kifejezetten a dél-afrikai adatvédelmi törvények, a gyermekek magánélethez való alkotmányos jogát ez határozza meg. A **Dél-afrikai Emberi Jogi Bizottság (SAHRC) Közösségi Média Chartája** (2023) keretet biztosít a „**legfőbb érdek**” online kontextusban való érvényesítéséhez. Ahelyett, hogy a "**gyermek legfőbb érdekét**" a "szülői beleegyezéssel" azonosítaná, útmutatást ad a szülőknek, a gyámoknak és a gyermekeknek arról, hogy miként biztosítsák a gyermekek mindennapi jólétét és biztonságát az online térben.

Az **Egyesült Királyság Életkorhoz Igazodó Tervezési Kódja (AADC)** megköveteli az olyan szervezetektől, amelyek „személyes adatokat feldolgozó online termékeket és szolgáltatásokat nyújtanak, és amelyekhez valószínűleg gyermekek is hozzáférhetnek az Egyesült Királyságban”, hogy megfeleljenek 15 Kritériumnak. Ezek közül az 1. Kritérium, „**A gyermek legfőbb érdeke**” ", amely kifejezetten előírja a vállalkozásoknak, hogy "gondoskodjanak arról, hogy a gyermek „**legfőbb érdeke**” az elsődleges szempont legyen az adataik feldolgozásakor. Az üzleti érdekek nem feltétlenül esnek egybe a gyermekek érdekeivel, de érdekellentétek esetén a gyermek „**legfőbb érdekét**” kell elsődlegesen figyelembe venni.”

Az Egyesült Államokban a Kaliforniai Életkorhoz Igazodó Tervezési Kódról szóló törvény(CAADCA) (AB 2273)¹⁹ azokra a cégekre vonatkozik, amelyek **a kaliforniai fogyasztói adatvédelmi törvény (CCPA)** „vállalkozás” definíciója alá tartoznak. A törvény kimondja, hogy „azoknak a vállalkozásoknak, amelyek olyan online szolgáltatásokat, termékeket vagy funkciókat fejlesztenek és nyújtanak, amelyekhez a gyermekek valószínűleg hozzáférhetnek, a gyermekek „**legfőbb érdekét**” figyelembe venniük az online szolgáltatás, termék vagy funkció tervezése, fejlesztése és biztosítása során”.

Más adatvédelmi törvények is tartalmaznak külön rendelkezéseket a gyermekekre vonatkozóan, olyan egymástól távol eső országokban, mint **Chile, Kína, Ghána, India, India, Uganda és Zimbabwe**. A „**gyermek legfőbb érdeke**” még, ha megemlítsük is kerül a törvényekben, a gyermekek jogait gyakran a szülői beleegyezés egyedi intézkedéseivel biztosítják.

Tekintettel a gyermekkori kontextusok sokféleségére, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a gyakorlatban a „**gyermek legfőbb érdeke**” érvényesül, és tovább ronthatja a helyzetet, hogy a szülők indokolatlanul ellenőrzést gyakorolnak a gyermekek digitális világhoz való hozzáférése felett.

A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKÉNEK ÉRVÉNYESÜLÉSE

A Gyermekjogi Egyezmény értelmében a „gyermek **legfőbb érdekét**” „**elsősorban veszik figyelembe a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben.**” (3.cikk (1));

a „**gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért való felelősség elsősorban a szülőkre, illetőleg, adott esetben a gyermek törvényes képviselőire hárul, akiket cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek „legfőbb érdekének” kell vezetnie.**” (18. cikk (1))

A „**legfőbb érdek**” fogalmát az érintett gyermek vagy gyermekek sajátos helyzetéhez kell igazítani és ennek megfelelően kell meghatározni. Ez az alkalmazkodóképesség „alapvető fontosságú az eseti megközelítésben” a különböző társadalmi kontextusokban és jogrendszerben történő alkalmazáshoz.

Elismerve, hogy a gyermekekkel kapcsolatos döntéshozatalban a „**legfőbb érdek**” fogalma „viharos” múltra tekint vissza, fontos, hogy a fogalom értelmezése és gyakorlati alkalmazása során hivatkozzunk az ENSZ Gyermekjogi Egyezményére és annak Általános Kommentárjaira, a Gyermekjogi Bizottság nyilatkozataira és a kapcsolódó joggyakorlatra.

A „**legfőbb érdek**” figyelembevételéhez való jog a gyermekekre, mint egyénre, az adott kérdésben érintett gyermekek meghatározott csoportjaira és a gyermekekre, mint egyetlen, életkor szerint meghatározott csoportra vonatkozik. A digitális környezettel kapcsolatban a „**legfőbb érdek**” legnyilvánvalóbb módon a gyermekek, mint életkor szerint meghatározott csoport kollektív „legfőbb érdekére” vonatkozik.

Emellett kiemelt figyelmet kell fordítani a fogyatékkal élő gyermekek, az LMBTQIA+ gyermekek, az etnikai kisebbségekhez, illetve más veszélyeztetett csoportokhoz tartozó gyermekek jogainak védelmére. Az egyes gyermekek jogait a panasztételi eljárásban, bejelentés és jogorvoslat során is figyelembe kell venni. Ez a folyamatvezérelt megközelítés hasznos, amikor az üzleti vállalkozások gyermekekkel való nagy volumenű kapcsolatát vizsgáljuk.

Mivel a digitális környezettel kapcsolatos jogszabályok egyre inkább a gyermek „**legfőbb érdekére**” hivatkoznak, és a digitális környezet jogalapuló megközelítése egyre nagyobb támogatást kap, más érdekelt felek, köztük a digitális szolgáltatók is most már a „**gyermek**

legfőbb érdekére” hivatkoznak. A digitális környezet vonatkozásában, csakúgy, mint máshol, fontos betartani az érintett felek **„legfőbb érdekének”** és felelősségének értékelésére, valamint a gyermekek valamennyi jogának biztosítására vonatkozó eljárási iránymutatásokat, amint azt a 14. számú Általános Kommentár egyértelműen rögzíti.

MI AZ, AMI NEM MINŐSÜL GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKÉNEK

Ha a **„gyermek legfőbb érdeke”** fogalmát a Gyermekjogi Egyezmény kontextusából kiragadva használjuk, fennáll annak a veszélye, hogy miközben azt állítják a gyermek **„legfőbb érdeke”** az elsődleges szempont, a gyakorlatban ez nem valósul meg. Ha a **„legfőbb érdeke”** fogalmát félreértelmezik vagy visszaélnék vele - akár szándékosan, akár nem szándékosan -, az negatív következményekkel járhat a gyermekek jólétére és a gyermekek jogainak védelmére nézve.

A következőkben néhány példa révén megmutatjuk hogyan lehet manipulálni a fogalmat.

Az első az a nyilvánvaló, de néha figyelmen kívül hagyott tény, hogy az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye nem a gyermekek **„legfőbb érdekéről”**, hanem a gyermekek jogairól szóló egyezmény. Az abban foglalt konkrét jog, miszerint a gyermek **„legfőbb érdekét”** figyelembe kell venni, arra utal, hogy a gyermekeket érintő döntések meghozatalánál tiszteletben kell tartani a gyermekek valamennyi jogát.

A gyermekjogi szakértők arra figyelmeztetnek, hogy:

a **„legfőbb érdeke”** elvét nem szabad egyenlővé tenni a bántalmazással szembeni védelemmel, a fejlődéshez vagy az oktatáshoz való joggal, stb.: a gyermek érdeke, hogy gyakorolja az összes emberi jogát, beleértve a részvételi jogát is (nem csak a meghallgatáshoz való jogát, hanem például az információ kereséséhez, megszerzéséhez és terjesztéséhez való jogát is).

A Gyermekjogi Egyezmény szerinti kötelezettségek teljesítése ezért nem korlátozható a **„legfőbb érdeke”** tiszteletben tartására való egyszerű hivatkozásra. Ha a **„legfőbb érdeket”** említik, az a szerződés egészének jelentőségét jelzi (a **„legfőbb érdeke”** kifejezésnek az adatvédelmi törvényben való szerepeltetése az egyezmény összefüggésében történő hivatkozást jelenti).

Másodszor, a gyermekek **„legfőbb érdekének”** meghatározása nem szubjektív feladat, amely lehetővé teszi bármely önjelölt hatóság számára, hogy kijelentse, mi lehet ez a **„legfőbb érdeke”**, annak ellenére, hogy egyes kritikusok szerint **„a gyermek legfőbb érdeke fogalmának alkalmazása gyakran egyszerűen a felnőttek érdekeit tükrözi”**. A **„legfőbb érdeken”** alapuló döntések indokolásának szakképzett szakemberek által megvizsgált szilárd bizonyítékokra kell támaszkodnia, és teljes mértékben figyelembe kell vennie a gyermekek aggodalmait és kívánságait. A képesítéseknek magukban kell foglalniuk a gyermekek fejlődési igényeinek ismeretét, valamint a technológiai innovációt és politikát.

Konkrétan a digitális környezet összefüggésében nem elég, ha egy cég saját kereskedelmi érdekeinek kontextusában határozza meg, hogy a gyermekek mely jogai a legfontosabbak, vagy azt gondolja, hogy üzleti érdekei indokolják a gyermek **„legfőbb érdekének”** tiszteletben tartásának korlátozását. Az **Egyesült Királyság AADC**-je ugyanis kifejezetten a gyermek érdekeit helyezi a kereskedelmi érdekek elé:

„Ha konfliktus merül fel a kereskedelmi érdekek és a gyermekek „legfőbb érdeke” között, a vállalkozásoknak a gyermekek magánéletét, biztonságát és jólétét kell előnyben részesíteniük a kereskedelmi érdekekkel szemben.”

Harmadszor, a „**legfőbb érdek**” nem azt jelenti, hogy minden gyermeket egyformán kell kezelni, függetlenül életkoruktól és képességeiktől. A **20. számú Általános Kommentár** kifejti, hogy a „**legfőbb érdek**” a gyermekek fejlődésének és érettségének megfelelően kell alkalmazni:

Az **ENSZ Gyermekjogi Bizottsága** hangsúlyozza, hogy a „**legfőbb érdek**” meghatározásakor figyelembe kell venni a gyermek véleményét, összhangban formálódó képességeivel, és figyelembe véve a gyermek tulajdonságait. A Részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy megfelelő súlyt kapjon a serdülők véleménye.

Az Egyesült Királyság AADC-je szerint:

„Amint a gyermekek egyre több képességre tesznek szert, úgy kapnak egyre nagyobb felelősséget az őket érintő ügyek szabályozásáért. A formálódó képességeket pozitív és segítő folyamatnak kell tekinteni, nem pedig ürügynek a gyermekek autonómiáját és önkifejezését korlátozó autoriter gyakorlatok alkalmazására, amelyeket gyakran pontatlanul indokolnak a gyermekek viszonylagos éretlenségére való hivatkozással.”

Negyedszer, a gyermekek „**legfőbb érdekére**” való hivatkozás nem indokolja a gyermekjogok közötti válogatást annak bizonyítására, hogy a gyermekek „**legfőbb érdekét**” tiszteletben tartják. A Gyermekjogi Egyezményt egészében kell értelmezni, és a „**legfőbb érdek**” eljárásra csak akkor van szükség, ha a jogok bizonyos kombinációinak tiszteletben tartása nehézségekbe ütközik. Nem adhat legitimációt a vállalkozás által előnyben részesített bármely jog számára. Bár létfontosságú, hogy a technológiai vállalatok tiszteletben tartsák a gyermekek jogait, ezt nem szabad úgy elérni, hogy a gyermekek „**legfőbb érdekére**” hivatkoznak vagy azt maguk határozzák meg politikáikkal és termékfejlesztésükkel kapcsolatban (lásd a 3. számú háttérmagyarázatot).

Végezetül, a „**legfőbb érdek**” érvekre és indoklásokra való szükségtelen hivatkozás veszélyes. Elvonja a figyelmet az elismert és egyértelmű emberi jogok jelentőségétől, amelyeknek az alapul szakpolitikában és gyakorlatban elől kell szerepelniük. Például a védelmet teljes értékű/körü jogként kell megközelíteni, amely kötelezettségeket teremt, és nem egyszerűen a „**legfőbb érdek**” kérdéseként. A „**legfőbb érdek**” azonban fontos a jogok közötti ellentétek feloldásának eszközeként, és továbbra is elsődleges szempontnak kell maradnia, amikor mások (beleértve a vállalkozásokat is) saját érdekeik szerint kívánnak eljárni.

3. HÁTTÉRMAGYARÁZAT

A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKÉNEK META ÁLTALI ALKALMAZÁSA

A *Meta's Trust, Transparency & Control (TTC) Labs* fejlesztette ki a Meta (gyermek) „**legfőbb érdek**” keretrendszerét, mint kritériumot a termékfejlesztők számára, a gyermekekkel folytatott közös tervezési ülések alapján.

„Egy olyan folyamatot dolgoztunk ki, amely segít közvetlenül alkalmazni a Gyermekjogi Egyezményt a Meta által létrehozott termékekre és élményekre.”

Keretrendszerük *„hat kulcsfontosságú szempontra bontja a „gyermek legfőbb érdekét”*.

Azon a sarkalatos ponton túl, hogy a gyermekek **„legfőbb érdekét”** az államoknak, és nem a cégeknek kell meghatározniuk, megfigyelhetjük, hogy a gyermekjogi keret más megközelítést alkalmazhat. A Meta a **„fiatal személyek”, „fiatalok”** és **„tinik”** nyelvezetet látszólag felcserélhetően használja a „gyermekek” kifejezés helyett (mint az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 1. cikkében, „18 éven aluli személy”). Sőt, annak ellenére, hogy a Meta azt állítja, hogy nem engedi fel a 13 év alatti gyermekeket a platformjaikra, 40 kiszivárgott dokumentum azt tanúsítja, hogy kereskedelmi stratégiájuk a 10-12 éves korosztályt („kamaszkor előttiék”) célozza meg, mint **„értékes, de kiaknázatlan közönséget”**.

A hat szempont közül három a családokra, szülőkre és gyámokra vonatkozik: mindegyik fontos tényező, de nem helyettesíthetik a vállalatnak a gyermekek jogainak védelmére vonatkozó kötelezettséget. Mivel a keretrendszert a termékfejlesztésre szánják, figyelemre méltó, hogy nem hivatkozik sem az ismert ártalmakra, sem a használat valószínűsíthető hosszú távú hatásaira. Nem tesz említést arról sem, hogy a gyermek **„legfőbb érdeke”** fogalom megköveteli a hiteles, független és elszámoltathatóságot igénylő meghatározást.

Az a mód, ahogyan Meta a **„gyermek legfőbb érdekére”** hivatkozik a különböző dokumentumokban, némi zavart sejtet az alapelvvel kapcsolatban. 2022-es Emberi Jogi Jelentésükben arra utalnak, hogy a fogalom azt jelenti: meg kell védeni a gyermekeket és eszközöket kell adni nekik. A negyedik szempont szerint **a gyermekek szükségletei elsőbbséget élveznek a Meta üzleti érdekeivel szemben**, de a példák között szerepel a tinédzserek fiókjainak alapértelmezett privátra állítása, a „take-a-break” eszköz hozzáadása és a felnőttek tizenéveseknek szóló üzenetküldésének korlátozása - értékes biztonsági intézkedések, de nem korlátozzák-nevezetesen- a tizenévesek adatainak pénzzé tételét és nem nyújtanak a kiskorúak számára hatékony védelmet.

A keret ellenére a *Meta gyakorlatát az Egyesült Államok Kongresszusa és az ország állami szinten is határozottan elítélte*, és 42 főügyész jogi lépéseket tett a Meta ellen azon az alapon, hogy termékeit úgy tervezték, hogy függőséget okozzanak és károsak legyenek a tinédzserek számára.

A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKÉNEK MEGHATÁROZÁSA

A gyermekek **„legfőbb érdekének”** meghatározása néhány alapvető kérdést vet fel:

- **A legfőbb érdek meghatározása mikor szükséges és helyénvaló?**
- **Kinek kell meghatározni, hogy mi minősül a gyermek legfőbb érdekének?**
- **Mi alapján történik a gyermek legfőbb érdekének értékelése?**

A **„legfőbb érdek”** meghatározása olyan eljárás, amelynek célja, hogy figyelembe vegye a gyermekek valamennyi jogát, és a lehető legnagyobb mértékben értékelje az érintett gyermekek jelenlegi és előre látható igényeit. A Gyermekjogi Egyezményben szereplő jogok alkalmazása azonban sok esetben nem igénylik a **„legfőbb érdek”** meghatározását, például születési anyakönyvezéshez való jogtól kezdve a kínzással vagy önkényes fogva tartással szembeni védelemig.

A **„legfőbb érdek”** meghatározása akkor szükséges a döntéshozatalhoz, ha a gyermekek jogainak védelmére egymással versengő lehetséges válaszok léteznek, vagy ha úgy tűnik,

hogy a gyermekek jogai között ellentmondás feszül, vagy más felek kinyilvánított érdekei ütközhetnek a gyermekek érdekeivel.

Nevezetesen, amikor a gyermekek emberi jogainak gyakorlását és érvényesítését vizsgáljuk, ideértve a digitális környezetet is, gyakran valós vagy vélt feszültség áll fenn a gyermekek önrendelkezése- amelyet a Gyermekjogi Egyezmény 5. és 12. cikke, valamint a 13-15. cikkben meghatározott alapvető szabadságjogok példáznak - és a bántalmazással, kizsákmányolással szembeni védelemhez való jog - beleértve a magánélethez való jog megsértését(16. cikk) - között. A digitális környezet kontextusában a digitális szolgáltatók kereskedelmi vagy üzleti érdekei nem feltétlenül esnek egybe a gyermekek érdekeivel.

Az emberi jogi törvények alapvető feltétele, hogy valamennyi jog **„oszthatatlan, egymástól függ és egymással összefüggésben áll.”** Bár ez azt jelenti, hogy általában minden jog egyformán fontos, és nem választható el egymástól, adott körülmények között egyértelműen elsőbbséget kell biztosítani egy vagy több jognak a többivel szemben. Ami a gyermekek emberi jogait illeti, a **„legfőbb érdek”** megfelelő meghatározása kulcsfontosságú szerepet játszhat annak meghatározásában, hogy mely jogok élvezzenek elsőbbséget olyan helyzetekben, amikor potenciálisan egymással ellentétes jogok jönnek számításba. Ez a meghatározás többek között értékeli a gyermekeket érintő kockázatokat számos olyan forgatókönyv esetében, ahol a „önrendelkezési” és a „védelmi” jogokat különbözőképpen mérlegelik.

Amikor a gyermekek kizsákmányolástól való megóvásáról van szó, az ilyen meghatározás mindig a védelemhez való emberi jog biztosítására irányul. Annak biztosítása érdekében, hogy ez ne zárja ki indokolatlanul az önrendelkezést, a meghatározási folyamat során közelebbről meg kell vizsgálni az egyensúly megteremtésének az elvét. Például előfordulhat, hogy a gyermek biztonságát a fokozott, kötelező adatvédelem biztosítja jobban, mint a szülői beleegyezés vagy a szülői felügyelet, mivel az utóbbi kedvezőtlenül érintheti a gyermek információhoz való hozzáférési jogát. A kereskedelmi jogok valószínűleg hátrányosak a gyermek számára, mivel a jogok egymással összefüggenek. A **Gyermekjogi Bizottság például hangsúlyozza, hogy míg a hatékony részvételhez védelemre van szükség, a részvételre azért van szükség, hogy a gyerekek megtanulják megvédeni magukat.** A digitális környezetben érvényesülő **„legfőbb érdek”** megkövetelheti a szabályozóktól és a jogalkotóktól, hogy jelezzék a digitális kontextusra jellemző egyensúlyozó intézkedéseket, mint például a magánélet védelme vagy a tervezés által garantált biztonság.

KINEK KELL MEGHATÁROZNI, HOGY MI MINŐSÜL A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKNEK?

A gyermek **„legfőbb érdekének”** biztosítása mindenekelőtt a végrehajtó, a törvényhozó és az igazságszolgáltatási (hatalmi) ág, valamint a „szociális védelem köz- és magánintézményeinek” a felelőssége. A Gyermekjogi Bizottság megjegyezte, hogy az ilyen intézmények közé tartoznak **„azok az üzleti vállalkozások, amelyek magán- vagy állami szociális jóléti szervként működnek, és a gyermekek számára közvetlen szolgáltatások bármely formáját nyújtják, beleértve a gondozást, a nevelőszülői gondozást, az egészségügyet, az oktatást és a fogva tartási intézmények igazgatását”**. Ritka kivételektől eltekintve a digitális szolgáltatások nyújtása nem szerepelne ezen a listán.

A 25. számú Általános Kommentár egyértelművé teszi, hogy a nemzeti közigazgatási hatóságok, jogalkotó szerveknek és bíróságok alapvető felelőssége azoknak a normáknak a meghatározása és érvényesítése, amelyekhez mindenki, beleértve a magánszektor is, köteles tartani magát. Ez azt jelenti, hogy nem a magánvállalkozások feladata, hogy saját kritériumokat és eljárásokat dolgozzanak ki annak meghatározására, hogy mi lehet vagy nem lehet a tevékenységük által érintett gyermekek „**legfőbb érdeke**”; sokkal inkább azt kötelesek biztosítani, hogy szolgáltatásaik megfeleljenek az állam és/vagy a Bizottság által meghatározott iránymutatásoknak vagy kritériumoknak.

Azonban ugyanúgy, ahogy a nem gyermekek általi fogyasztásra szánt termékek gyártói kötelesek hatékony intézkedéseket hozni annak megakadályozására, hogy a gyermekeket a termékekkel való kapcsolatba kerülés során kár érje, **a digitális szolgáltatók teljes felelőssége marad a digitális környezetben szükséges intézkedések meghozatala.**

Ahogyan az **ENSZ Üzleti és Emberi Jogi Alapelveiben** szerepel:

„Az emberi jogok tiszteletben tartása iránti felelősség minden üzleti vállalkozástól elvárt globális magatartási norma, bárhol is működjön. Függetlenül attól fennáll ez a felelősség, hogy az államok képesek és/vagy hajlandók-e teljesíteni saját emberi jogi kötelezettségeiket, és nem csökkenti ezeket a kötelezettségeket. Az emberi jogok védelmét szolgáló nemzeti törvények és rendeletek betartása mellett is létezik.”

MI ALAPJÁN TÖRTÉNIK A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKÉNEK ÉRTÉKELÉSE

A „legfőbb érdek” meghatározása egy olyan értékelési folyamat alapján történik, melynek célja *„az összes olyan elem értékelése és egyensúlyba hozása, amelyek egy adott gyermek vagy gyermekcsoport esetében egy adott helyzetben a döntéshozatalhoz szükségesek.”* (14. számú irányelv 48 §)

Az értékelést a végső döntést meghozó szervnek kell elvégeznie egy képzett multidiszciplináris szakemberekből álló csapat bevonásával.

(„Amennyire lehetséges, egy multidiszciplináris szakemberekből álló csapatot kell bevonni a gyermek **„legfőbb”** értékeléséhez.” 14. számú irányelv 94 §)

Az értékelésnek egy előre kidolgozott, **„nem teljes és nem hierarchikus elemek listáján”** kell alapulnia. (14. számú irányelv 50 §)

Mind az értékelési, mind a meghatározási folyamatban elengedhetetlen a ténylegesen vagy potenciálisan érintett gyermekekkel való konzultáció. Amikor a gyerekek, mint csoport érdekei kerülnek szóba „a kormányzati intézményeknek meg kell találniuk a módját annak, hogy meghallgassák a **reprezentatív mintául szolgáló gyermekek véleményét**, és kellően figyelembe vegyék véleményüket”.

Természetesen a gyerekeknek megvan a véleményük a **„legfőbb érdekükről”** és általában véve a digitális környezetben fennálló jogaikról (lásd a 4. számú háttérmagyarázatot).

A **Gyermekjogi Bizottság** megjegyezte továbbá, hogy bár a gyermekek véleményét és kívánságait nem szabad követni, amennyiben kellőképpen megállapítást nyer, hogy ezáltal veszélybe kerülne a gyermek **„legfőbb érdeke”**, a gyermek kívánságának figyelmen kívül hagyását szigorúan dokumentálni kell, világosan meg kell magyarázni, és amennyiben szükséges és helyénvaló, utólag felül kell vizsgálni. Függetlenül attól, hogy a gyermek véleményét követik-e vagy sem, tekintettel kell lenni a gyermek (mint a jogai védelmében és

előmozdításában szerepet játszó) kibontakozó képességeire, amint azt az Emberjogi Egyezmény 5. cikke előírja.

A „**legfőbb érdek**” értékelési és meghatározási folyamatának fontos eleme kell, hogy legyen a **gyermekjogi hatásvizsgálat (CRIA)**, amely előre jelzi bármely kezdeményezésnek az említett jogok gyakorlására gyakorolt hatásait. Ezt a folyamatot megelőzően - elvileg az érintett vállalatnak - el kell végeznie a CRIA-t, amelyhez a gyermekektől és számos más szakértőtől - többek között a civil társadalomtól, állami szervektől és a tudományos életből - származó információkat kell felhasználnia.

Amint az az 25. számú Általános Kommentár 38 §-ban áll:

„A részes államoknak elő kell írniuk, hogy az üzleti szféra kellő gondossággal járjon el, amikor a gyermekek jogairól van szó, így kiváltképp készítsenek a gyermekek jogaira vonatkozó hatásvizsgálatokat és azokat hozzák nyilvánosságra, különös figyelmet fordítva arra, hogy a digitális környezet a gyermekeknél különböző mértékű és nem egyszer súlyos hatásokkal jár.”

Míg a különböző típusú digitális szolgáltatók számára egyedi CRIA-kra lehet szükség, idővel a jogokat tiszteletben tartó tervezési normák és tervezési kritériumok kerülnek kidolgozásra. A digitális környezettel kapcsolatban egyre inkább kodifikálják a legjobb gyakorlat normáit, amelyek elfogadott referenciapontot biztosítanak, így nem kell minden vállalatnak az elején kezdenie. Ahol létezik nem vitatott legjobb gyakorlat, és azt követik, ott ezt a gyermekek jogainak megvalósulását tanúsító **bizonyítékként lehet rögzíteni.**

4. SZÁMÚ HÁTTÉRMAGYARÁZAT A GYERMEKEK VÉLEMÉNYE A LEGFŐBB ÉRDEKÜKRŐL

„Sok alkalmazáshoz létezik egy kommunikációs funkció, például a Roblox... Ha ezt teljesen eltávolítanád, sokkal biztonságosabb lenne. De közel sem lenne olyan vicces vagy szórakoztató, ami szerintem nagyban az oka annak, hogy még mindig ott van.” (Essexi iskola, 8. évfolyam)

„Néha [egy játék] lehet, hogy megfelel a koromnak, de lehet, hogy valójában nem megfelelő számomra. Ezért úgy gondolom, hogy némi választási lehetőséget kellene hagyni számomra, mi az, ami nekem megfelel.” (Londoni iskola, 3. évfolyam)

[Ha meghallgatnák a véleményemet, az internet] családbarátibb lenne, így több ember férne hozzá, és kevesebb káros dolog lenne rajta. De akkor talán kevesebb lenne a információ ... ha rákeresel a YouTube-on a drogokra vagy más ilyen dologra ... információhoz juthatsz a témával kapcsolatban. De ha azt mondanák, hogy nem, ez nem helyénvaló, akkor nem tudhatnál meg róla semmit... Szóval, ha valaki megkérné vagy ilyesmi fordulna elő, nem igazán tudnád, hogyan reagálj.”

(Essex-i iskola, 8. évfolyam)

A GYERMEK LEGFŐBB ÉRDEKE SZEMBEN MÁSOK ÉRDEKÉVEL

A Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkének (1) bekezdése szerint a döntéshozatal során a gyermekek „**legfőbb érdekét**” kell az egyik, de nem az egyetlen elsődleges szempontnak

tekinteni. Miután meghatározták a gyermekek számára legmegfelelőbb megoldást, azt mérlegelni kell mások érdekeivel szemben - legyenek azok az egyes szülők, a család, az állam vagy bármely más, a kérdésben érdekelt fél -, és meg kell kísérelni, hogy ezek között életképes kompromisszumot találjanak. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága tisztázta, hogy ez nem jelenti más érdekek egyenrangúvá tételét, és kijelentette, hogy

„Ha más személyek jogai ütköznek a gyermek **„legfőbb érdekével”**, és ha összehangolásuk nem lehetséges, a hatóságoknak és a döntéshozóknak elemezniük és mérlegelniük kell valamennyi érintett személy jogait, szem előtt tartva, hogy a gyermek **„legfőbb érdekének”** elsődleges szempontként történő figyelembevételéhez való jog azt jelenti, **hogy a gyermek érdeke kiemelt prioritást élvez, és nem csak egy a sok szempont közül. Ezért nagyobb súlyt kell helyezni arra, hogy mi szolgálja a gyermek érdekeit a legjobban.**”

A digitális környezettel kapcsolatban a technológiai vállalatokra gyakran nehezedik versenykényszer, hogy a gyermekek érdekeit saját üzleti érdekeiknek rendeljék alá. Annak ellenére, hogy egyes vállalatok ígéretet tettek arra, hogy tiszteletben tartják a gyermekek jogait a digitális környezetben, sokan nem tartják be azokat a szabályokat, amelyek közvetlenül vagy közvetve védik a gyermekeket az interneten. A gyermekek jogait általában, és különösen a **„gyermek legfőbb érdeke”** fogalmának szükséges rugalmasságát a technológiai szakmai szervezetek akár fegyverként is használhatják. Ezek közé tartozik a **Chamber of Progress (Haladó Vállalatok Szövetsége)**, amelynek vállalati partnerei közé tartozik az Amazon, az Apple, a Google és a Snap, valamint a NetChoice, amely a világ néhány legnagyobb technológiai vállalatát képviseli.

2023-ban a NetChoice beperelte Kalifornia államot, és gyakorlatilag leállította a CAADCA-t arra hivatkozva, hogy az sérti az amerikai alkotmány első kiegészítését. A CAADCA-val kapcsolatos panaszában a NetChoice azzal érvel, hogy a **„gyermek legfőbb érdeke”** olyan szubjektív és homályos kifejezés lehet, amely miatt a vállalatok „találgathatják” a jelentését:

Számos hiányossága mellett az AB 2273 arra kényszeríti a vállalatokat, hogy az internetes kommunikáció „fűrész” cenzoraiként szolgáljanak. A törvény a kis és nagy magán cégeket egyaránt arra kötelezi, hogy azonosítsák és „csökkentsék” a **18 év alatti felhasználók számára „káros vagy potenciálisan káros” kommunikációt, és „előnyben részesítsék” az ilyen felhasználók „jólétét” és „legfőbb érdekét” elősegítő kommunikációt.** Ha a cégek rosszul értelmezik ezeknek az eredendően szubjektív kifejezéseknek a jelentését - vagy egyszerűen csak más következtetésekre jutnak, mint a kormányzati szabályozók -, az államnak jogában áll súlyos pénzbüntetéseket kiszabni.

Figyelemre méltó, hogy a CAADCA (AB 2273) egy olyan adatvédelmi rendszer, amely a gyermekek magánélethez való jogát kívánja biztosítani, ami a fenti aggodalmat némileg álságossá teszi, nem utolsósorban azért, mert más jogrendszerekben jogszabályokban le van fektetve, és nem állapították meg, hogy a feltételezett káros hatások bármelyike is fennállna. Ráadásul a CRIA-alapú, független meghatározása a „gyermek legfőbb érdekének” pontosan arra szolgál, hogy kiküszöbölje az olyan kifejezések, mint a „jólét” és a „legjobb érdek” potenciálisan „szubjektív” jellegét.

VÉGKÖVETKEZTETÉSEK

A gyermekek egyértelműen azt akarják, hogy egy olyan digitális világhoz férjenek hozzá, amely kevésbé okoz függőséget, kevésbé káros és gazdaságilag kizsákmányoló. Joguk van ahhoz, hogy véleményüket meghallgassák.

A digitális környezettel kapcsolatban különösen fontos védelmi jogok a magánélethez való jog (beleértve az adatfeldolgozást is); az élethez, életben maradáshoz és a fejlődéshez való jog (beleértve az öngyilkosság megelőzését); a bántalmazással és a kizsákmányolás minden formájával szembeni védelem; valamint az legmagasabb szintű elérhető egészségi állapot (beleértve a mentális egészséget és a pszichológiai jólétet). Ezeket a jogokat viszont úgy kell megvalósítani, hogy azok jogszerűek legyenek, és ne korlátozzák önkényesen a gyermekek polgári és szabadságjogait, különösen a (számukra) fontos személyekkel való kapcsolattartást és az információhoz való hozzáférést.

A digitális környezetben a gyermek **„legfőbb érdekét”** elsődleges szempontként kell figyelembe venni.

Ezen „legfőbb érdek” meghatározása lehetővé teszi annak meghatározását, hogy mely jog(ok) élvez(nek) elsőbbséget, ha nem igazodnak automatikusan egymáshoz (például amikor a szabadságjogok és az **önrendelkezés** veszélyeztetheti a biztonságot, vagy amikor a magánélet védelmével kapcsolatos aggályok veszélyeztethetik az egészséget). A valódi kárveszély elleni védelem érthető módon felülmúlja az egyéb megfontolásokat.

A gyermek **„legfőbb érdekének”** értékelésére és meghatározására vonatkozó kritériumokat és eljárásokat a Gyermekjogi Bizottság általános kommentárjaiban nagy vonalakban meghatározza. Ez a meghatározási folyamat az államok felelőssége, és célja annak biztosítása, hogy a döntéshozatal megfeleljen a nemzetközi emberi jogi jogban a gyermekek számára megállapított kritériumoknak. A vállalatok nem hivatkozhatnak egyoldalúan a gyermekek **„legfőbb érdekére”** az általuk javasolt vagy vállalt intézkedések érvényesítése végett, illetve annak kikerülésére, hogy a gyermekjogok teljes skáláját megvalósítsák.

A **„legfőbb érdek”** az állam által létrehozott, hiteles és átlátható eljárásra hivatkozik, amely a gyermek érdekeit **„elsődleges szempontként”** a középpontba helyezve lehetővé teszi a felelősségteljes döntéshozatalt. Egy ilyen eljárásnak egyértelmű meghatározásra kell jutnia, amelyet a vállalatoknak be kell tartaniuk. Ennek az eljárásnak négy kulcsfontosságú elemet kell tartalmaznia:

- **A gyermekekkel való konzultáció, és az általuk elmondottak feljegyzése.**
- **A rendelkezésre álló bizonyítékok áttekintése (és dokumentálása).**
- **Annak tisztázása, hogy miként mérlegelték a gyermekek jogait az adott esetben, szükség szerint konzultálva az érintett szakemberekkel.**
- **Az eredményekért való felelősségvállalás.**

Összegezve, a gyermek **„legfőbb érdekének”** érvényesítése 196 állam által vállalt kötelezettség. Ez tükrözi a civil társadalomban, a jogalkotásban és a szabályozásban széles körben elfogadott konszenzust, miszerint a felnőttek kollektív felelőssége a gyermekek jólétének védelme és előmozdítása, és hogy a gyermekek boldogulása közös jó. Bár kétségtelenül van még mit megvitatni és jogszabályokba lefektetni a gyermek **„legfőbb**

érdekének” digitális környezetben való érvényesítéséről, befejezésül az Államok és digitális szolgáltatók számára megállapított kulcsfontosságú feladatokat taglaljuk.

AZ ÁLLAMOK KÖTELEZETTSÉGE

- Az államoknak létre kell hozniuk egy hiteles szervezet, amely megbízható és elszámoltatható eljárást biztosít a gyermekek digitális környezettel kapcsolatos **„legfőbb érdekének”** értékelésére és meghatározására. Ez lehet egy minisztérium, szabályozó hatóság (pl. adatvédelmi kérdésekben az Adatvédelmi Hatóság, vagy Európában a digitális szolgáltatásokról szóló törvényt végrehajtó illetékes nemzeti hatóság), gyermekjogi biztos vagy az állam által meghatározott egyéb megfelelő szerv. Amennyiben már létezik illetékes szerv, a digitális szolgáltatásoknak olyan területté kell válniuk, amelyhez ki kell bővíteniük hatáskörüket a szükséges szakértelemmel.

- Az ilyen szervezetnek ki kell dolgozniuk egy **„legfőbb érdek”** keretrendszer, amely alapján a gyermekek jogait és **„legfőbb érdekét”** értékelni lehet, figyelembe véve valamennyi jogukat, és megelőzve a közöttük felmerülő esetleges konfliktusokat. A keretnek a *14. Általános Kommentárban (gyermek azon jogáról, hogy a „legfőbb érdekét” elsődleges szempontként vegyék figyelembe), a 25. Általános Kommentárban (a gyermekek jogainak digitális környezetben való érvényesüléséről) és a kapcsolódó joggyakorlatban meghatározott kritériumokat és eljárást kell követnie*, beleértve a gyermekekkel és az érintett független szakértőkkel folytatott konzultációt, amely a rendelkezésre álló bizonyítékokon alapul, és egyértelműen dokumentált döntést eredményez.

- A fenti szervnek meg kell őriznie függetlenségét a gyermekek jogainak garantálójaként, és elegendő erőforrással és hatáskörrel kell rendelkeznie ahhoz, hogy szükség esetén a vállalatokat a jogszabályok betartására és jogorvoslat biztosítására kötelezze annak érdekében, hogy a gyermekek **„legfőbb érdekét”** elsődleges szempontként vegyék figyelembe a digitális környezetben.

-Amennyiben a döntések valószínűleg problémások vagy vitathatóak, például amikor a vállalati érdekek ellentétesnek tűnnek a gyermekek **„legfőbb érdekével”**, a gyermek **„legfőbb érdekének”** értékeléséért és meghatározásáért felelős, államilag kijelölt illetékes hatóságnak felül kell vizsgálnia a vállalatok által benyújtott, általuk felvázolt lehetséges érdekellentéteteket.

-Ennek a keretnek tükröznie kell a nemzetközi legjobb gyakorlatot, és azon kell alapulnia.

A DIGITÁLIS SZOLGÁLTATÓK KÖTELEZETTSÉGEI

-A digitális szolgáltatóknak előre kell látniuk, azonosítaniuk és értékelniük kell, hogy termékeikhez és szolgáltatásaikhoz mikor férhetnek hozzá gyermekek, és meg kell tenniük a megfelelő intézkedéseket a **potenciálisan érintett** gyermekek valamennyi jogának tiszteletben tartása, védelme és orvoslása érdekében. Ha termékeik és szolgáltatásaik valószínűleg sértik a gyermekek valamely jogát, vagy egy jog elősegítése egy másik jog lehetséges rovására történik, konzultálniuk kell és javaslatokat kell kidolgozniuk az ilyen helyzet enyhítésére.

- **A kellő gondosságra vonatkozó** eljárásoknak tanácsadó jellegűeknek kell lenniük, ideértve a gyermekekkel és az érintett független szakértőkkel folytatott érdemi konzultációt, bizonyítékokon kell alapulniuk és egyértelműen dokumentálnak kell lenniük, beleértve a

döntéshozatali folyamatok egyértelműségét, különösen akkor, ha a jogok ellentétesnek tűnnek.

-Amennyiben a döntések valószínűleg problémásak vagy vitathatóak, például amikor a vállalati érdekek ellentétben állnak a gyermekek „**legfőbb érdekével**”, a vállalatoknak mérlegelniük kell a lehetséges érdekellentéteket, és azokat ismertetniük kell, hogy az állam által kijelölt illetékes hatóság, amely a gyermekek „**legfőbb érdekének**” értékeléséért és meghatározásáért felelős, felülvizsgálhassa azokat. Bár több mechanizmus is hasznos lehet, *mindezek a feladatok optimálisan megoldhatóak a gyermekjogi hatásvizsgálat (CRIA) elvégzésével.*

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁSOK

Ezt a kutatást az 5Rights Foundation finanszírozta a Digital Futures for Children Központ munkájának részeként. **A jelentésben szereplő vélemény a szerzők felelnek.** Köszönjük kerekasztal-beszélgetésünk résztvevőinek - Emma Day, Nichole Rocha, Gerison Lansdown, Philip Jaffé, Pedro Hartung és Amelia Vance - értékes meglátásaikat és visszajelzéseiket. Köszönetet mondunk a lektorálásért Laura Lundynek és Alicia Blum-Rosznak.